

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי רבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 277

פרשת בהר

תשפ"ד

- קטן שהגדיל בימי הספירה אם יכול לשמש ש"צ לספה"ע ♦ הרב אורי יצחקי
- המוציא בספירתו ב' פעמים אימתי יכוין לצאת לעצמו (ב) ♦ הרב אליסף פרלמן
- כהן המתפלל עם הש"ץ ואחר שנשא כפיו שכח והלך לו ♦ הרב זאב פראנק
- תינוק כהן שנולד בבית חולים האם יש חיוב להוציאו מיד ♦ הרב אברהם זנגר

ג. וכשהצעת את השאלה לפני בני החכים הרה"ג הגר"מ שליט"א, טען בפשיטות דליתא, דהא מנהגנו שאין הציבור יוצא יד"ח הברכה מהש"צ אלא כ"א מברך לעצמו, ואין הש"צ מוציא בברכתו רק את מי שהחסיר יום אחד מספירתו שאינו יכול בעצמו לספור בברכה דחשינן לשיטת הבה"ג, והרי בנידו"ד ממ"נ אין שום מניעה להוציאו, דהא לפי שיטת התוס' וסיעתם החולקים על הבה"ג הרי ספירת הקטן שהגדיל וספירת הגדול שהחסיר יום - שתיהן מדאורי', וכל החשש על ספירת הקטן שהגדיל היא לפי שיטת הבה"ג דבעינן תמימות וליכא כיון שהחסיר תחילת ימי הספירה, והרי לא בא אלא להוציא את מי שגם הוא החסיר יום וא"כ סו"ס שניהם עומדים באותו מצב וחיובם שווה, עכת"ד בני הרה"ג שליט"א, ודפח"ח ושפ"י, דילידא אימיה כוותיה תיליד, אע"פ דאית ליה קצת פירכא וכמושית"ב בעז"ה.

ויש לי להוסיף על דבריו דלכאורה לא מיבעיא דשווים הם אלא שחיובא דקטן שהגדיל עדיף מגדול שהחסיר יום, חדא דהא סו"ס הקטן ספר כל הימים ונחשב לו קצת ספירה לפי דעת מקצת פוסקים דלדין תמימות לא בעינן ספירה בחיוב מצוה, אלא סגי במציאות של ספירה, ועוד דמדרבנן מיהא חייב, משא"כ הגדול פטור לפי הבה"ג אפילו מדרבנן, ע"כ.

ותמיה על הגאון בעל שו"ת להורות נתן שלא נחת לזה. ואולי יש להידחק שכונתו שאינו יכול להוציא גדול שלא החסיר, במקומות שנוהגים לצאת יד"ח מהש"צ גם בברכה, ודוחק גדול שיסתום את הדברים ויתן מקום לטעות לפני המעיינים, וצ"ע.

ד. ואחר העיון נראה שאין הדברים פשוטים כ"כ, ויתכן שאדרבה חיובא דקטן שהגדיל גריע מחיובא דגדול שהחסיר, דיעוין בטור שהביא ג' שיטות בזה וז"ל: כתב עוד בה"ג שאם שכח לברך באחד מן הימים שלא יברך עוד בימים שלאחריו, ורב סעדיה כתב שאם שכח באחד מן הימים יברך בימים שלאחריו חוץ מלילה הראשון שאם שכח ולא בירך בו שלא יברך עוד, ורב האי כתב בין בלילה הראשון בין בשאר לילות אם שכח ולא בירך בו יברך בשאר לילות וכ"כ הר"י, עכ"ל. הנה אנן חשינן לשיטת הבה"ג דאם החסיר יום שוב אינו יכול לספור דחסר בתמימות, ולפי שיטתו באמת כל הימים שווים לגריעותא ואין חסרון בדילוג היום הראשון טפי משאר ימים, ולפי שיטה זו קטן שהגדיל וגדול שהחסיר שווים, אבל לשיטת רב סעדיה שאם שכח באחד מן הימים יברך בימים שלאחריו חוץ מלילה הראשון שאם שכח ולא בירך בו שלא יברך עוד, נמצא שקטן שהגדיל גרע מגדול שהחסיר, שמסתמא לא שכח הגדול כבר ביום הראשון רק בשאר ימים, משא"כ הקטן שהגדיל הרי חסרונו בכל הימים הראשונים עד שהגדיל וא"כ לפי רב סעדיה הקטן שהגדיל פטור והגדול שהחסיר חייב.

הנה לשון השו"ע בסימן תפ"ט ס"ח: אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה, ע"כ, וכתב בספר עולת שבת דמה שכתב בין משאר ימים וכו', כלומר לא מיבעיא יום ראשון דפשיטא דלא מקרי תמימות אלא אפילו שאר ימים, ולאפוקי מדברי רבינו סעדיה גאון שהובאו דבריו בטור ע"ש, עכ"ל, לא בא לאפוקי דלא קימ"ל כוותיה אלא לומר דהשו"ע מחמיר

הרב אורי יצחקי

קטן שהגדיל בימי הספירה אם יכול לשמש ש"צ בספירת העומר

א. נשאלתי בענין קטן שהגדיל בימי הספירה אם יכול לשמש ש"צ במעריב ולהוציא את הציבור יד"ח בספירה, ותורף שאלת חכם הוא דהנה ידוע מה שהסתפקו גדולי עולם בענין קטן שהגדיל בימי הספירה אם יכול לספור בברכה אחר שהגדיל, דכיון דאנן חשינן לשיטת הבה"ג דאם החסיר יום אחד מימי הספירה שוב אינו יכול לספור בברכה בשאר ימים כמבואר בשו"ע סימן תפ"ט ס"ח, דילמא ספירת קטן בימי קטנותו לא חשיבא ספירה לענין ימי גדלותו וכמאן דלא ספר דמי ודינו יהא כמאן דהחסיר יום אחד מספירתו, וממילא אינו יכול להמשיך לספור אחר גדלותו. ורוב הפוסקים העלו דאם ספר עד אותו היום שהגדיל יכול להמשיך לספור בברכה בשאר הימים, דאפילו לפי הבה"ג נחשב כספר כל הימים ותמימות מיקרי.

אלא שנחלקו הפוסקים בטעם הדין, ויש שכתבו הטעם דאותו חיוב דרבנן שהיה לו בקטנותו נשאר לו בגדלותו ואף שהמחנך הלך לו שהרי נפטר אביו ממצוות חינוך מ"מ הבן צריך להיות מחונך במצוות וזה נשאר גם כשמגדיל [חוט שני שבת ח"ד עמ' שע"ח, שו"ת להורות נתן ח"א סימן כ"ו].

הנה לפי טעם זה כל חיובו של הקטן דנן שהגדיל הוא רק מדרבנן, ולפ"ז יש לדון אם יוכל לשמש ש"צ במעריב בימי הספירה לפי מנהגנו שהש"צ סופר בקול רם ומוציא יד"ח את הציבור, דהא הציבור חייבים מדאורי'. ואע"פ שספירת העומר בזממ"ז לרוב השיטות אינה אלא מדרבנן, וא"כ יוכל הקטן להוציאם אע"פ שחיובו אינו אלא מדרבנן, אך ידועה שיטת התוס' דתרי דרבנן אינו יכול להוציא חד דרבנן, וא"כ יש לכאורה להימנע מזה לחוש לשיטות אלו.

ב. וכן באמת ראיתי בספר פסקי תשובות שאחר שהעלה שקטן שהגדיל יכול להמשיך לספר בברכה בשאר ימים אם ספר את כל הימים בקטנותו, כתב וז"ל: אמנם יש להקפיד שאחרים שהם גדולים לא יצאו ידי חובתן ע"י ספירת קטן שנתגדל בימי הספירה, לחשוש לדעת הפוסקים שאין הוא חייב בברכה, וחיובו רק מדרבנן, ואין חיוב דרבנן מוציא חיוב מה"ת, עכ"ל, ומקורו כתב בשם שו"ת להורות נתן ח"א סי' כ"ו [אך הוסיף שבס' ציונים לתורה כלל י"ב הו"ד בס' חנוך לנער פ"כ סק"ב כתב שיכול גם להוציא גדול י"ח בברכה].

וז"ל שו"ת להורות נתן שם, אחר שהעלה לדינא דקטן שהגדיל בימי הספירה יכול לברך על המשך ספירתו [מחמת כל הטעמים שהביא שם], כתב וז"ל: אלא דמ"מ נראה שאחרים שהם גדולים מכבר לא יצאו ידי חובתן ע"י קטן שנתגדל בימי הספירה, דהא דעת הרמב"ם המובא בב"י (סי' תפ"ט) דספירה בזמן הזה דאורייתא, ואלו לרוב הטעמים הנ"ל אין הקטן שנתגדל חייב אלא מדרבנן, ואין החייב מדרבנן מוציא ידי החייב מדאורייתא, עכ"ל.

המוציא בספירתו ב' פעמים אימתי יכוין לצאת לעצמו (ב)

א] הבאנו במאמר קודם לדון במעשה באדם שצריך להוציא כמה פעמים אנשים בספירה [בבה"ל הביא מחלו' אם יכולים להוציא בספירה, ותלי לה אי הוי הספירה מדרבנן, ולכא' למעשה יכול להוציא ובברכה, וכמו שפסק המשנ"ב תפ"ט ס"ק י"ג דלרוב פוסקים הוא מדרבנן, אך עיין ס"ק ט"ו בשם אליה רבה, וצ"ע] ומפני כך התעורר לו נידון, האם עדיף שיצא לעצמו מיד בתחילה, ואח"כ יספור לאחרים כדין 'צא מוציא' או שימתין לצאת לעצמו בפעם האחרונה.

והבאנו דבהג"ה לחם הפנים של הקצור שו"ע בהל' תקיעת שופר, ככה"ג של תוקע כמה פעמים להוציא בתקיעות, כתב דיש לו לצאת לעצמו בפעם האחרונה, משום דשיטת הגאונים והבה"ג המובאת בטור סי' רע"ג דיצא אינו מוציא, וממילא אם יצא בפעם הראשונה שתוקע נמצא שאינו יכול להמשיך להוציא אחרים, אמנם הבאנו מדברי השאגת אריה סי' י"ג דכתב דכל דין זה הוא רק במצוות דאו' אבל בדרבנן מודו הגאונים והבה"ג דיצא מוציא, וספירת העומר לרוב הפוסקים הוי דרבנן, אלא דבאנו לדון שהרי עכ"פ עיקרה דאו' ונתבאר לומר דזהו טעמו של המג"א דחשש בהל' ספירת העומר להשיטות דמצות צריכות כונה אע"ג דס"ל דבדרבנן דאו' אמרינן מצות צריכות כונה, וא"כ לפי"ז שמה נאמר דכיון דעיקרה דאו' הכי נמי דלהגאונים והבה"ג יצא אינו מוציא כמו דס"ל במצוות דאו'.

ב] והנראה לצדד דאין לומר כן, ואע"ג דעיקרו דאו' אפשר שהוא סברא לומר דבעינן כונה כמו בדאו' אבל אינו סברא לומר שנדון בו שיצא אינו מוציא כמו בדאו', ובהקדם, והנה יש לבאר מהו הטעם לחלק בין מצוות דאו' לדרבנן בהך דינא דאם יצא אינו מוציא, והלא לכאו' הוא ממה נפשך אי ס"ל דכל הדין להיות מוציא אחרים תליא במי שהוא מחויב בדבר, ולאחר שיצא אינו נחשב כמחויב בדבר, דסו"ס יותר אין עליו חיוב לצאת בהמצוה, א"כ לפי"ז ה"נ הוא במצוה דרבנן דלא יוכל להוציא, ואיזה טעם הוא לחלק בכך בין דאו' לדרבנן.

והנראה בזה דבהקדם יש לבאר הא דמהני כלל להיות מוציא את חברו בברכה או במצוה, והנה בגמ' ר"ה דף כט. איתא תני אהבה בריה דרבי זירא כל הברכות כולן, אף על פי שיצא מוציא, חוץ מברכת הלחם וברכת היין, וכו' ע"כ בגמ' והיינו דיצא מוציא דוקא בברכת המצוות ולא בברכת הנהנין, וביאר רש"י ד"ה אף על פי שיצא מוציא וז"ל שהרי כל ישראל ערבין זה בזה למצות, ע"כ, ומבואר דהוא מדין ערבות, אלא דלכאו' קשיא מדוע בעינן לזה דין ערבות ולא סגי בהדין שומע כעונה.

וביאר בזה בספר כנסת אברהם סי' א' אות א' ב' דבעינן לדין ערבות משום דע"י דין ערבות יש שם מעשה מצוה למעשיו דהמוציא, דבלא דאיכא שם מעשה מצוה לעשיתו אינו יכול להיות בו נמי דין שומע כעונה, דבעינן שישמע השומע דיבור של מעשה מצוה וכן דיבור שיש בו תורת ברכה, ויהא כעונה על אותו דיבור ברכה או דיבור מצוה, אבל כששומע דיבור בעלמא לא שייך ליתן בו דין שומע כעונה, ושיצא השומע על ידי אותו דיבור, וכן הוא בתקיעה שצריך שיהא בה תורת מעשה מצוה ורק כך יוכל השומע לצאת, וזהו שפסק הרמב"ם פ"א מברכות ה"י אחד העושה מצוה לעצמו ואחד העושה אותה לאחרים מברך עכ"ל, והיינו משום דגם כשעושה לאחרים הוא מעשה מצוה אצלו, עכ"ד.

והנה זה נעשה ע"י דין ערבות, דמכיון דהוא נכנס בחיובו דחברו על כן הוא יכול בעצמו לעשות מעשה מצוה, ואמנם יש בזה חידוש שע"כ הוא יכול לעשות מעשה מצוה בעצמו, שהרי לכאו' גם לאחר דין ערבות, הרי סו"ס המצוה היא עשית חברו ולא עשיתו שלו וכשהוא עושה הרי חברו אינו יוצא בזה עצמו אלא במה שע"כ יחזור הדבר להועיל לעשות עשיה לחברו ע"י דין שומע כעונה, וקשה דמהיכי תיתי בדין ערבות יתחדש עשיה נוספת, אמנם מוכרח דכן קבלו חז"ל דכיון שע"י הערבות הוא נכנס בחיוב חברו הרי זה נותן שיהא לו כח להעמיד במעשיו שלו את עשית חברו, וזהו באופן שיעשה מעשה מצוה בעצמו ויועיל הדבר להוציא את חברו.

ג] ואשר י"ל דבזה הוא דס"ל להגאונים והבה"ג דאכן בדאו' אינו יכול לתת שם מעשה מצוה למעשיו ע"י ערבות בלבד, דסו"ס לית ביה מצוה והוא רק מצוה שחברו יצא, והיאך יהא תורת מצוה אצלו במעשיו, ועל כן צריך לזה מקודם שיהא הוא בר חיובא ובהכי מעשיו הם מעשה מצוה מצד עצמם וגם כאשר בפועל אינו עושה מצוה במעשיו כגון שאינו יוצא בעצמו, מהני מה שהוא מוציא אחר שיש

טפי מיניה, ונפק"מ לנידו"ד דיש לחוש לשיטת הבה"ג לחומרא וכמושנת"ב.

ה. עוד יש לדון סברא מחודשת דאף לפי התוס' וסיעתם, קטן שהגדיל גרע מגדול שהחסיר יום, והוא במה שיש לחקור ביסוד שיטת התוס' דאף אם חיסר יום מימי הספירה יכול להמשיך בספירתו, ואדרבה תמהו תמיה גדולה על הבה"ג וכתבו "ותימה גדולה הוא ולא יתכן", ולא ביארו את תמיהתם, והאחרונים ביארו שהתוס' ס"ל דכל יום מימי הספירה הוא מצוה בפנ"ע ולכן תמהו מה סברא היא לומר דאם שכח יום אחד לא יוכל להמשיך לספור, והבה"ג ס"ל דכל ימי הספירה מצוה אחת ולכן פשיטא ליה שאם החסיר יום אחד שוב לא יוכל להמשיך לספור [עיין חידושי הגר"ז ועוד].

הנה כתבו בכמה ספרים דע"כ גם לפי התוס' א"א לומר דכל יום עומד לעצמו, שהרי ודאי כוונת התורה לספור את כל ימי הספירה מתחילתם ועד סופם, אלא שממה שמצינו שמברכים על ספירת כל יום בפנ"ע מוכח שצורת הקיום של מעשה הספירה מתיחסת לכל יום בפנ"ע, אלא שגם התוס' מודו שספירת כל יום היא חלק ממצות הספירה הכוללת בהכרח את כל ימי הספירה [ומה שאין חסרון במצות הספירה הכוללת אם החסיר יום אחד, יש בזה כמה נוסחאות במפרשים, יש שביארו שספירת יום המחרת מהני בתורת השלמה ליום שהחסיר, ויש שכתבו שא"צ שתתיחס הספירה של היום ליום האתמול שהחסיר אלא סגי בספירת הימים שספר להחשיב את שאר הימים שהחסיר לספורים, מידי דהוי אספירת כל יום המתחייבת לכליות היום אע"פ שמעשה הספירה נעשה רק ברגע אחד של היום].

ו. הנה אם כנים אנחנו בזה, יצא לן שיש נפק"מ עצומה בין מי שהיה בר חיובא בתחילת ימי הספירה והתחייב במצוה בכללותה, לבין מי שהתחייב רק באמצע ימי הספירה כגון גר שנתגייר באמצע ימי הספירה או קטן שהגדיל באמצע ימי הספירה, דאדם שהיה בר חיובא בתחילת ימי הספירה התחייב במצוה כצורתה דהיינו שע"י ספירת הימים שסופר נחשבים כל הימים ספורים, שמחמת סברא זו פשיטא לתוס' שגם אם החסיר ספירת יום אחד לא נפקעה ממנו המצוה, משא"כ אדם שהתחייב במצות הספירה רק באמצע ימי הספירה, הרי מעולם לא התחייב במצוה כצורתה, דלדידיה א"א לומר שספירת מקצת הימים תועיל לשאר הימים להיחשב כספורים כיון דמעולם לא נתחייב בספירת הימים שקדמו לזמן החיוב שלו.

ולפ"ז יש לקיים את הספק בנידו"ד אם יכול הקטן שהגדיל להוציא יד"ח לגדול שהחסיר יום מימי הספירה, כיון דלפי סברא דילן נחשב הקטן לאו בר חיובא לגבי הגדול שהחסיר.

ז. הנה כמדומה לי שהעולם נוהגים שיתפלל הקטן ש"צ במעריב ראשון של גדלותו [דהיינו ביום הבר מצוה], ולא שמעתי שנמנעים מזה בימי הספירה משום הטעם הנ"ל. ואם באמת מנהג ותיקין הוא יש ליישב מנהגם ע"פ דברי תרוה"ד המובאים בשו"ע ס"ח, דאם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, יספור בשאר ימים בברכה, וביאר בגוף התשובה דאף על גב דבודאי שכח יום אחד נהיגינן כהלכות גדולות שכתב שכח יום אחד שוב אינו סופר בברכה, מכל מקום בספק מצינן למיסמך עלייהו [דהיינו על התוס' וסיעתם החולקים על הבה"ג], ובמשנ"ב בס"ק ל"ח כתב הטעם דאיכא ספק ספיקא שמא לא דילג כלל ואת"ל שדילג שמא הלכה כאותן פוסקים דכל יום הוא מצוה בפ"ע. וחזינן מכ"ז שבאמת אנו תופסים לעיקר את שיטת התוס', ושיטת הבה"ג אינה ספק גמור אלא שחשינן ליה לכתחלה לענין ברכה, ולכן במקום ס"ס סמכין על החולקים ששיטתם עיקר להלכה, אשר לפ"ז יש להתיר גם לקטן שהגדיל להוציא יד"ח גדול שהחסיר. [שו"ר כדברים האלו ממש בספר נהר שלום].

ח. מסקנא דמילתא - הנה בנידו"ד בקטן שהגדיל יש הרבה סברות להקל שספירתו מדאור' מעיקר הדין, חדא דהרבה מפרשים ופוסקים הכריעו בתורת ודאי שאם ספר עד עכשו יכול לספור מדאור' ולא רק מדרבנן, ועוד שמש"כ לפקפק דילמא קטן גריעא מגדול שהחסיר לפי הבה"ג וכש"כ מש"כ לפקפק דגרע גם לפי התוס' - סברות אלו אינן מוחלטות ויותר נראה שהן מחודשות, וא"כ יש לסמוך שממ"נ מוציא הקטן שהגדיל את הגדול שהחסיר וכמו שהבאנו מבני הרה"ג שליט"א, ועוד ידוע שעיקר הסברא לומר דמי שהחסיר חלק מימי הספירה אינו נחשב בר חיובא - אינה מוסכמת כלל, דהפר"ח סבר בתחילה לומר דהוי בר חיובא ורק אח"כ חזר בו, והמאמר תפס בהחלט שנחשב בר חיובא [אלא שהביא עוד כמה מהגדולים שסוברים כמסקנת הפר"ח], ויש שחלקו על הפר"ח מכל וכל [עיין בספר נהר שלום], לכן בנידו"ד שיש ספק אם יש בקהל מי שנצרך לברכת הש"צ יש לקיים את המנהג שיגש חתן הבר מצוה להיות ש"צ, וטוב לו.

דאורייתא' ובהכי לכו"ע אם יצא מוציא, ושפיר יצא בספירתו מיד בהספירה הראשונה.

והנה נתבאר דשיטת הבה"ג כעין הגאונים דאם יצא אינו מוציא, אמנם חילק בזה דהיינו דוקא שאינו מוציא את הבקי אבל מי שאינו בקיא הרי הוא מוציא, והנה לפי מאי דנתבאר הרי הדברים מתמיהים, דהא נתבאר בשיטת הגאונים דהחיסרון הוא בכח הערבות שאין בכוחו ליצור תורת מעשה מצוה אצל אותו הערב, וא"כ מה לי שהוא בא להוציא את האיניו בקי.

והנראה לבאר דאין הכי נמי לשיטת הבה"ג הרי דאי אפשר לומר דאין בכח הערבות בכלל ליצור תורת מעשה מצוה אצל הערב, אלא י"ל דמכל מקום יש בזה הגבלה דדוקא היכא שהוא בא להוציא את האיניו בקי, הרי הדרך להוציא אדם כזה היא רק באופן שהמוציא ישתתף עמו ביצירת עצם המעשה מצוה, וכיון דזהו הדרך שלו לצאת ידי המצוה על כן מעיקרא הערבות יוצרת שותפות בחיוב, ואותו החיוב מחייב שיהא מעשה מצוה נעשה ע"י הערב להוציא את האיניו בקי, ושפיר מתחדש אצל הערב תורת מעשה מצוה מעיקרא, משא"כ במי שהוא בקי, דאופן קיום המצוה אצלו הוא דוקא על ידו, ובהכי הערבות עיקרה היא דין כלפי קיום החיוב כמו שהוא ראוי להיות, ע"י המחויב עצמו, ובהכ"ג אין הערבות מחדשת שם מעשה מצוה אצל הערב כל שאין לו תורת מעשה מצוה מצד עצמו.

הרב זאב פראנק

כהן המתפלל עם הש"ץ ואחר שנשא כפיו שכח והלך לו

מעשה בכהן שנעמד אצל הדוכן להתפלל שמו"ע עם הש"ץ, ואחר ברכת מודים נשא כפיו בתוך תפילתו [כמבואר במ"ב קכ"ח סק"ו], ומתוך ההרגל שכח שעומד בתפילה ולא השלים עם הש"ץ ברכת שים שלו, ורק אחר שהלך מן הדוכן נזכר בטעותו. ויש לעיין בדינו, אם יחזור למקום שפסק ויברך שים שלו, או שמא כיון שמתוך טעותו נסתלק מן התפילה ועקר רגליו יחזור לתחילת שמו"ע.

וכך הוה עובדא בת"ח אחד שהתפלל עם הש"ץ ואחר שאמר עימו קדושה [כדק"ל בש"ע ק"ט ס"ב] שכח שהוא בתוך תפילתו ועקר רגליו, וצ"ע אם דינו לומר מאתה חונן או מתחילת התפילה.

אם שייך ענין עקירת רגלים כשאין דינו בחזרה למקום שטעה

דנהה ענין סיום התפילה ועקירת רגלים שמחייב לחזור לראש ישנו בש"ע בג' מקומות: א] לא שאל מטר בברכת השנים בימות הגשמים ונזכר אחר שומע תפילה, שאם לא עקר רגליו חוזר לברכת השנים ואם עקר חוזר לראש התפילה (ק"ז ס"ה), ב] התפלל תפילת חול בשבת ולא הזכיר של שבת, שאם עקר רגליו חוזר לראש ואם לא עקר אינו חוזר אלא לשל שבת (רס"ח ס"ה, ג] לא אמר יעלה ויבוא בר"ח ונזכר אחר שהתחיל מודים, שאם קודם שהשלים תפילתו חוזר לרצה, ואם אח"כ חוזר לראש (תכ"ב ס"א).

ושמא נימא דדוקא בדומה להנך גוויני שלולא עקירת רגליו היה דינו לחזור למקום שטעה, ובזה אמרינן דאחר שנסתלק מן התפילה תו לא סגי ליה בחזרה למקום הטעות, אלא נתחייב לחזור לראש התפילה, אבל בנידון דידן שאין עליו דין חזרה כלל, רק בא להמשיך בתפילתו מהיכן שהפסיק אולי לא שייך כלל דין עקירת רגלים להצריכו לחזור לראש, שדין עקר רגליו חוזר לראש מיתלא תלי בדין החזרה למקום שטעה.

וסייעתא לזה מהא דק"ל (קפ"ח ס"ו) במי שטעה ולא הזכיר של שבת או י"ט בבהמ"ז ונזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אומר ברוך שנתן וכו', ואם כבר התחיל הטוה"מ חוזר לראש בהמ"ז, ופירש המ"ב (סק"ד) דכיון דכבר סיים סדר ברכות דאורייתא והסיח דעתו מהם ופתח בהטוה"מ, דמי לעקירת רגלים בתפלת שמו"ע דחוזר לראש אם טעה באיזה דבר, ע"כ, והיא שיטת רש"י דס"ל דברכת הטוה"מ גריעא מתחנונים שלאחר התפילה, דעשאוה כברכה בפני עצמה וברכת בונה ירושלים היא סוף ברכות כמש"כ בבה"ל.

ותיקשי דא"כ אפילו לא התחיל הטוה"מ איך יכול לתקן בברכת אשר נתן, כיון שכבר נסתלק מבהמ"ז דאורייתא וחיביבא כעקירת רגלים, רק ש"מ שהגרעיותא בעקירת רגלים אינה אלא במקום שדינו לחזור, כגון שכבר התחיל הטוה"מ ובא לחזור לתחילת ברכת בונה ירושלים,

לו חיוב, והוא ערב על חברו, אבל כאשר כבר יצא לעצמו, ואין בו חיוב עוד לצאת דמי בזה לחרש דכבר אינו בפרשת המצוה ולא יעזור דין ערבות לחדש בו שם מעשה מצוה.

והנראה לבאר דכל זה הוא במצוות דאו' אבל במצוות דרבנן, יסודם הם חיוב גברא דמחויב ב'לא תסור' ובשמיעה לדברי רבנן, אלא דמכח החיוב גברא הוא דחל שם מעשה מצוה במעשיו, ועל זה מהני דין ערבות, משום דכל דעל"פ יש לו דין ערבות והוא נכנס בחיוב המצוה של חברו, שפיר יש לו נמי תורת מעשה מצוה במעשיו שמצטרף למצות חכמים בדבר זה, ולא דמי למצוות דאו' דהתם בתוך פרשת המצוה התורה חידשה את החפצא דמצוה ונתנה בו את הציווי והחיוב, באופן שאם לית ליה את החפצא דמצוה כיון שהוא אינו בפרשה א"כ גם הצטרפותו להמצוה לא תחדש בו את החפצא דמצוה, אלא א"כ הוא בעצמו המצוה דבכך עצם פרשת החפצא דמצוה ניתנה והתחדשה בו.

ד] אלא דלכאו' יש להקשות בזה דהנה כתב בחי' הג"ר שלמה היימן זצ"ל וכן הוא בכמה אחרונים דיש לחלק בין מ"ד מצות צריכות כונה היכא דעשה מעשה מחוסר כונה למצוה ובין הדין דגם למ"ד מצות אין צריכות כונה אבל אם כיון שלא לצאת אינו יוצא בהמצוה, וביאר בזה דלמ"ד מצות צריכות כונה אם לא כיון הרי זה חיסרון בכל עיקר התורת מעשה מצוה שלו ולא חשיב מעשה מצוה, משא"כ למ"ד מצות א"צ כונה וכיון שלא לצאת הרי אע"ג שאינו יוצא בה כיון שאינו יוצא ידי חובתו בעל כרחו, אבל הא מיהת דכבר הוי תורת מעשה מצוה למה שעשה, ואינו מעכב בזה על השם מעשה מצוה עצמו.

ומעתה לפ"ז יקשה דמאחר דנתבאר דכל שחיסר בכונה לצאת כבר אין זה מעשה מצוה א"כ גם במחויב במצוה אלא שאינו מכוין לצאת מה יועיל כונתו להוציא ודין ערבות שלו מאחר דנתבאר דאין כח בהדין ערבות לבד לחדש עליו תורת מעשה מצוה לפי הגאונים, והנראה לבאר בזה דכל שהוא מחויב בדבר הרי באמת יש בו תורת מעשה מצוה במעשיו, אלא שמתנאי המעשה שיהא בו נמי כונה של מצוה, וכשלא נשלם תנאי המצוה הכי נמי דלא יתקיים דין מעשה מצוה בהמעשה, אבל מאחר דהוא עיכוב שבא מצד קיום תנאי המצוה הרי מהני בזה שפיר דין ערבות דכיון דעל"פ הוא מכוין להוציא את חברו א"כ שפיר יכול המעשה להתקיים כמעשה מצוה, משא"כ היכא דיצא כבר ידי חובתו הרי שמעיקרא חסר בתורת חיוב שלו לעשות שם מעשה מצוה, ואין זה רק חיסרון בתנאי המעשה אלא שמעיקרא אין לו מעשה, ואינו יכול לחדש תורת מעשה ע"י דין ערבות בלבד.

ולמתבאר כל זה הוא במצוה דאו' אבל במצוה דרבנן הרי לא ניתן השם מעשה מצוה באופן נפרד מהחיוב, ולדידהו כל שהוא נכנס בחיוב דחברו הרי ממילא יש לו נמי דין מעשה מצוה במעשיו כיון דהוא עושה כן לשם חיובו וכל שיש לו חיוב יש לו מעשה מצוה דברבנן, וזהו דברבנן מודו הגאונים והבה"ג דאע"ג דיצא הרי הוא מוציא.

ה] ואשר לפ"ז נראה לבאר דלענין זה לא שני לן הא דמצות ספירת העומר עיקרה הוא מצוה דאו' משום ד"ל דאע"ג דרבנן השוו את דיני המצוה לדאו' כאשר עיקרו דאו' אבל היינו דוקא במה שנוגע לדינים מסוימים הנוהגים במצוה וכמו הא דבעינן כונה במצוה, אבל במה שהוא תלוי בעיקר הצורת חיוב דברבנן א"כ גם כאשר עיקרו דאו' הרי ס"ס חיובו בפועל הוא מדרבנן וגדרי חיובו הם כמו בשאר חיוב דרבנן, והכא נמי מאחר דבחיוב דרבנן החיוב גברא יוצר את התורת מעשה מצוה ואין תורת מעשה מצוה נפרד, ממילא שייך בזה לתת תורת מעשה ע"י הערבות ואע"ג דכבר יצא הרי זה מוציא ואפי' דעיקרו דאו'.

אלא דיש להקשות שהרי גם מצות צריכות כונה הבאנו לעיל דביאר בחידושי ר' שלמה היימן ריש מסכת ר"ה דיסודו הוא דין בעצם המצוה דרק ע"כ הוי מעשה מצוה ובלא כונה חסר בכל עיקר המעשה מצוה, ומעתה יקשה דמאי מהני הא דעיקרו מדאו' והלא לא שינו את גדרי החיוב.

והנראה לבאר דבעיקר דינו של מצות צריכות כונה הרי זה דין בפני עצמו שיש דין כונה במצות לצאת ידי חובתו, אלא שהתחדש דין זה גם בהמעשה מצוה שהוא מעכב בהמעשה מצוה עצמו דכל דלא יתקיים דין כונה לא יהא גם תורת מעשה מצוה, אבל מאחר דעיקרו דין בפני עצמו שיש דין כונה ממילא שייך שרבנן יעשו כעין זה דין גם כן שיש דין 'כונה' כעין דאורייתא, משא"כ לגבי הא דאם יצא אינו מוציא מדאו' אין זה דין שקיים בפני עצמו כלל וכלל, אלא כל דינו הוא שאין בכח הערבות לחדש שם מעשה מצוה הנצרך מדאו', אבל מאחר שבדרבנן שפיר נוצר תורת מעשה מצוה ע"י החיוב ממילא אין כאן מקום להשוות דין זה לדאו' ולא שייך כאן ענין של 'עיקרו

שבעקירת רגלים שמפסיק בין תחילת הסדר לסופו, או מצד שהטעות מחילה שם קלקול על כלל התפילה ובהמ"ז כנ"ל, אבל במגילה י"ל שאינו חפצא אחד של קריאת הסדר מתחילה ועד סוף, רק כל תיבה ותיבה עומדת לעצמה, ובהשלמת קריאת כל התיבות נגמרה המצוה, וממילא לא איכפת לו במה שסוף הקריאה מופסקת מתחילתה בעקירת רגלים, וגם לא שייך שם קלקול על כל הקריאה מכח הטעות, ושפיר ק"ל שאינו חוזר אלא למקום הדילוג.

נודע לו שחייב בבהמ"ז אחר שכבר בירך מעין ג' אם יוכל לסמוך עליה לברכת הזן

ומעשה שהיה בחזור שאכל מפהב"כ אכילה מרובה, ואחר שבירך מעין שלוש העירוהו שאכל כשיעור קביעת סעודה ונתחייב בבהמ"ז, ושמעתי בשם הגר"נ קופשיץ שהגר"מ אטיק אמר שיתחיל מנודה לך, כי ידי ברכת הזן יצא במה שבירך מעין שלוש, וטען ר' נתן דכיון שהיה סבור שנפטר בברכת מעין שלוש הרי נסתלק מבהמ"ז והוא כעקירת רגלים לחזור לראש, ואילו ר' מנדל טען כנגדו שאין מקום לעקירת רגלים באמצע התפילה או בהמ"ז, וכבר נתבאר שתלוי ביסוד הגריעותא דעקירת רגלים אם מצד שמפסקת בין ההתחלה לסוף או מצד שחל שם הטעות על כל התפילה.

חזר לראש ונזכר שלא טעה אם דינו כעקר רגליו

ויל"ע במי שעומד בתפילה בתחילת ימות החמה ובברכת תקע בשופר נסתפק שמא הזכיר גשם, דק"ל שעד שלושים יום בחזקת שהזכיר וחוזר לראש התפילה, ואחר שהתחיל מברכת אבות נזכר ע"י איזה סימן שעשה לעצמו שלא הזכיר גשם, דלכאור' איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא היתה תפילתו כדון ויחזור לאלתר לתקע בשופר, אבל שמא י"ל שכבר נסתלק מן התפילה במה שחזר לראש והוא כעקירת רגלים, ויצטרך להמשיך בתפילת החזרה גם אחר שנודע לו שלא טעה כלל [מהגר"ר שמעון מועלם].

וגם נידון זה תלוי בשאלה הנ"ל אם יש מקום לדין עקירת רגלים באמצע התפילה שלא במקום טעות, ויש לדון עוד דלמש"כ המ"ב (ק"ד סק"א) במזכיר גשם בימות החמה שחוזר לראש התפילה, דמ"מ אין צריך לומר הפסוק ד' שפתי תפתח וגו', וכיון שסומך על ד' שפתי תפתח שאמר בתחילה שמא נימא שאין בחזרה לראש סילוק גמור מן התפילה כעקירת רגלים, ואחר שנזכר שאין דינו בחזרה יוכל לחזור למקום שפסק.

להשלים אחר חתימת מעין ג' דבר המעכב בה

וכלפי מש"כ הריטב"א בבהמ"ז דאע"פ שברכת הטוה"מ נידונה באפי נפשה, וכבר נשלם סדר ברכות דאורייתא, מ"מ לא חשיב כסילוק ועקירת רגלים עד שיסיח דעתו לברכה אחרת, הנה יש להתעורר בזה, דא"כ גם בברכת מעין שלוש אם חיסר בה דבר המעכב, וכי יוכל להשלימו אחר החתימה.

ולכאור' צ"ל דבהמ"ז שאני שעדיין עסוק בה לומר הטוה"מ, ורק משו"ה לא חשיב סילוק עד שיתחיל הטוה"מ, ואע"פ שנידונה כברכה בפני עצמה, דלהכי אם התחיל הטוה"מ חוזר לראש ולא דיינין לה כתחנונים שלאחר התפילה כמו שפירש הריטב"א, מ"מ להא מילתא כן משתייכת לבהמ"ז שלא נסתלק ממנה עד שיתחיל הטוה"מ, אבל בברכת מעין שלוש אחר החתימה לכ"ע כבר נסתלק לגמרי מן הברכה, ודכוותה גם בבהמ"ז דפועלים שאין אומרים הטוה"מ (קצ"א ס"א) ונזכר אחר חתימת בונה ירושלים שלא אמר יעלה ויבוא דר"ח, לכאור' לא יוכל לומר ברכת אשר נתן.

מסקנת הדברים

א] טעה בתפילה ונסתלק ממנה בעקירת רגלים חוזר לראש, ולא דוקא במקום שלולא העקירה דינו בחזרה למקום שטעה, רק עצם עקירת הרגלים מחדשת חיוב חזרה לראש כמו שיש ללמוד מדברי הרשב"א והריטב"א. ב] עקר רגליו בתוך תפילה שהתפלל כדון, כגון כהן שאחר שנשא כפיו שכח שעומד בתוך התפילה, צ"ע אם יחזור לראש, ותלוי ביסוד הדין עקירת רגלים אם הוא מצד שתחילת התפילה מופסקת מסופה או מצד שכבר נעשית תפילה מקולקלת מחמת הטעות. ג] דילג על ברכה בתוך התפילה ועקר רגליו, משמעות דברי המהרש"ם שחוזר לראש, ואף שבקריאת המגילה דכוותה מבואר שחוזר רק למקום הדילוג, יש לחלק בין תפילה ובהמ"ז למגילה והלל כמבואר בפנים. ד] בירך מעין שלוש ושוב נודע לו שנתחייב בבהמ"ז, נחלקו חכמי הזמן אם יצא במה שבירך ידי ברכת הזן, דשמא יש כאן סילוק ועקירת רגלים, ותלוי בהנ"ל אות ב'.

בהא אמרינן דכיון שנסתלק מבהמ"ז דאורייתא יחזור לראש, אבל קודם שהתחיל שאין דינו בחזרה כלל, רק לומר במקומו אשר נתן, שמא לא שייך כלל ענין עקירת רגלים לחדש חיוב חזרה לראש.

אבל באמת שזה אינו, דהנה בחידושי הרשב"א (ברכות מ"ט ב') אכן עמד בקושיה זו: 'ואינו מחזור בעיני כלל, שאם אתה אומר כן אפילו כי לא פתח בהטוה"מ נמי יחזור לראש, שהרי גמר כל ברכות התורה, ובחידושי הריטב"א (שם) יישבו דמ"מ בעינן שיסיח דעתו לברכה אחרת ויתחיל בה, כעין מאי דאמרינן לעיל דבעינן עקר את רגליו, ולגבי בהמ"ז התחלה בברכה אחרת חשיבא כעקירה, ע"כ, [ואכן כן מורה לשון המ"ב הנ"ל 'ופתח בהטוה"מ'], הרי דפשיטא ליה להרשב"א בקושייתו דגם כשאין דינו בחזרה, רק לומר ברכת אשר נתן במקומו, שייך ענין עקירת רגלים להצריכו לחזור לראש, וגם הריטב"א לא פליג אלא מצד שלא נסתלק מבהמ"ז עד שיתחיל הטוה"מ, וממילא גם בנידו"ד שעקר רגליו בתוך התפילה ובא להמשיך ממקום שפסק י"ל שנתחייב לחזור לראש התפילה.

הגריעותא מצד שתחילת התפילה מופסקת מסופה או מצד שכבר נעשית תפילה מקולקלת

אבל עדיין הספק במקומו עומד, דהנה יש לחקור ביסוד הדין עקירת רגלים, אם היינו טעמא דכל שעסוק בתפילה סגי ליה בחזרה למקום שטעה, שיש חיבור וקשר בין הברכות שקודם הטעות לברכות החזרה, אבל אחר שנסתלק מן התפילה לא תתקשר תחילת התפילה לסופה, שהרי נסתלק מן התפילה בני ובני ומינתקי מהדדי, או שמא לעולם אין קפיידא במה שברכות התפילה מופסקות אלו מאלו, והגריעותא בעקירת רגלים מצד אחר, דכל שעה שעוסק בתפילה עדיין לא הוקבעה בתפילת טעות וסגי ליה בחזרה למקום הטעות, אבל אחר שנסתלק מן התפילה כבר חל על התפילה כולה קלקול הטעות, וקם דינא להיותה תפילה מקולקלת, ומתוך כך צריך לחזור לראש התפילה.

ונפקא מינה לנידו"ד שעקר רגליו בתוך תפילה שהתפלל כדון, שאם הטעם מצד ששני חלקי התפילה מנותקים זה מזה, זה שייך גם שלא במקום טעות, ואם הטעם מצד שנעשית תפילה מקולקלת, לכאור' היינו דוקא במקום טעות, אבל כשכל הברכות נאמרו כדון רק שנסתלק מלגמור התפילה, אין כאן שם קלקול שחל על תחילת התפילה ויוכל להשלימה במקום שפסק.

דילג על ברכה בתוך התפילה ועקר רגליו

ויש לדון ממה דק"ל (ק"ט ס"ג) במי שדילג או טעה בברכה אחת מהאמצעיות שחוזר לראש הברכה שטעה או שדילג, ופירש במ"ב דדילג היינו שדילג הברכה לגמרי, וטעה היינו ששינה בה בעינן שצריך לחזור מחמת זה, וכתב בדעת' למהרש"ם שאם עקר רגליו או שגמר תפילתו חוזר לראש, וצ"ע לספר האשכול (סי' י"א) שהביא מבה"ג בזה"ל: הכי נמי אי טעה בשלוש ראשונות שחוזר לראש ובאמצעיות חוזר למקום שטעה ובאחרונות חוזר לעבודה, הני מילי דלא סיים ועקר כרעיה, אבל עקר כרעיה ונזכר שטעה אפילו באמצעיות או באחרונות חוזר לראש התפילה, ע"כ, והלא בדילג ברכה לכאור' אין כאן טעות רק חסרון והעדר ברכה בלחוד, והברכות שאמר להן כמאן דליתנהו, ומ"מ משמע שגם בזה אם עקר רגליו חוזר לראש, [ואמנם לשון בה"ג 'שטעה' י"פ ששינה בה כטעה שבש"ע, אבל מסתימת דברי המהרש"ם משמע דקאי נמי אדילג], ושמא ה"ה לעקר רגליו בתוך התפילה שיצטרך לחזור לראש.

ומאידך יש לצדד דלא דמו להדדי, שבדילג על ברכה בתוך תפילתו שם טעות עלה, כי התפילה כולה מקשה אחת של סדר ברכות, וחסרון ברכה קלקול בכלליות התפילה, ואחר עקירת רגלים שהוקבעה בתפילת טעות דינא הוא לחזור לראש, אבל בעקר רגליו באמצע התפילה שלא במקום דילוג, אכתי י"ל דמה שתחילת התפילה מופסקת מסופה אינו גריעותא כלל, וסגי ליה בחזרה למקום שפסק.

דילג במגילה ועקר רגליו

והנה לענין קריאת המגילה ק"ל (תר"צ ס"ו) במי שקרא למפרע שלא יצא, ומתחיל ממקום ששכח וקורא על הסדר, והמבואר בט"ז (סק"ה) ובחיי אדם (קנ"ה ס"ט) דאפילו קרא אחר הדילוג המגילה עד סופה, ג"כ סגי ליה בחזרה למקום הדילוג, וצ"ב דכיון שהשלים הקריאה ה"ל סילוק כעקירת רגלים ויתחייב לחזור לראש, ומ"ש מדילג ברכה בתפילה ועקר רגליו שכתב המהרש"ם שחוזר לראש.

אבל לכאור' יש לחלק בין תפילה ובהמ"ז למגילה, שבתפילה ובהמ"ז כל סדר הברכות מקשה וחסטיבה אחת, ולהכי מגרע בו הסילוק

בן דרוסאי, וספיקא דינא אם יש איסור בנתבשל כמאב"ד, ואח"כ נתברר שיש בזה איסור (שאינה מבושלת כל צרכה), דפשיטא דמחויב להסיר הקדרה מהאש קודם שתתבשל כדי להציל עצמו מאיסור כרת.

והנה בפשוטו היה נראה דכל זה הוא רק באופן שלא היה לה היתר של פקו"נ (כגון שיכולה ללדת בבית חולים שאין בו חשש טומאת מת) וההיתר הוא רק מדין ספק ספיקא, אבל באופן המצוי שיש לה היתר גם מדין פקו"נ (כגון שאין לה אפשרות ללדת במקום אחר או שעכ"פ הותר לה ללדת דוקא בבית חולים זה משום יתובי דעתא), נמצא שהספיה נעשתה בהיתר גמור של פקו"נ, וא"כ גם לאחר שאין כבר צורך פקו"נ להשאיר שם את התינוק, לא יהא חיוב להוציאו, כי מצד ההווה הרי זה כדין קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, ומצד הספיה בידיים שנעשתה בתחילה הרי היה זה בהיתר גמור.

היתר פקו"נ מוגבל לזמן שיהא בו צורך פקו"נ

אולם אמר הגרד"ל שליט"א דלדעתו נראה דגם בכה"ג חייבת האם מדינא להוציאו משם, מפני שההיתר של פקו"נ מוגבל לזמן שיהא בו צורך פקו"נ, אבל לגבי הזמן שיסתיים צורך הפקו"נ לא הותר הדבר מעיקרא, ולכן אם לא תוציאנו משם אח"כ הרי היא עוברת למפרע באיסור ספיה בידיים על ההכנסה הראשונה, כי בהכנסה הראשונה היא עושה ספיה בידיים כלפי כל רגע ורגע שישהה שם התינוק, ולא הותרה לה ספיה זו כלפי הזמן של הימים הבאים.

ויש להביא דוגמא לדבר, כגון אם היה צורך משום פקו"נ להניח קדרה שיש בה בשר חי על האש לרגע אחד בלבד ויכול לסלקו לאלתר קודם שיתבשל, מסתבר דחייב לסלקו לאלתר ואם לא סילקו עד שנתבשל י"ל דעבר על איסור ביטול שלא במקום פקו"נ וחייב כרת, והגם דמעשה הנחת הקדרה על האש היה בהיתר מ"מ לא הותר לו הביטול אלא רק הנחת הקדרה לרגע אחד ע"מ לסלקו לאלתר. וא"כ ה"ה אם יש צורך פקו"נ להניח קדרה שיש בה כמה חתיכות בשר על האש לזמן מה ויכול לסלקו מהאש לאחר שתתבשל חתיכה אחת קודם שיתבשלו שאר החתיכות, מסתבר דחייב לסלק הקדרה מהאש קודם שיתבשלו שאר החתיכות, ואם לא סילקו עבר למפרע באיסור כרת על ההנחה הראשונה שביטול על ידה את שאר החתיכות. וי"ל עוד, דגם אם מתחילה היה צורך פקו"נ לבשל את כל החתיכות, אם פסק אח"כ צורך הפקו"נ, גם בכה"ג הוא מחויב לסלק את הקדרה מהאש, דאע"פ שבשעתו היה לו היתר גמור של פקו"נ על הביטול, מ"מ י"ל דמעיקרא ההיתר מוגבל למצב שיהא צורך פקו"נ בדבר.

הטעם דהדליק נר בשבת לצורך פקו"נ אינו חייב לכבותו ע"י נכרי

ויש להביא מקור ליסוד זה מדברי האבנ"ז והחלקת יואב שנחלקו אם המניח קדרה על האש בשבת ונתבשלה במוצ"ש חייב עליה, והאבנ"ז (או"ח סי' מ"ח סקי"ט וכן באגלי טל זורע סק"ח בהג"ה) כתב להוכיח דפטור מהא דלא מצינו דמי שהדליק נר בשבת לחולה שיש בו סכנה חייב לכבותו במוצ"ש, אע"פ שיש איסור ריבוי בשיעורים במה שמוסיף לדלוק, ומשמע מדבריו דאילו היה מותר לכבות בשבת היה חייב לכבות, [ונקט האבנ"ז דאיסור מבעיר הוא על מה שדולק והולך ולא על יצירת האש גרידא, ולכן נקט שם דיש איסור ריבוי בשיעורים על הדלקת נר גדול במקום קטן]. ובחלקת יואב (סי' י' ד"ה וחוץ) דחה ראייתו דאכתי יקשה מ"ט לא מצינו דמי שהדליק נר בשבת לחולה שיש בו סכנה חייב לכבותו בשבת ע"י נכרי אחר שנעשו צרכי החולה, ובע"כ דאיסור מבעיר הוא יצירת האש גרידא ואין ריבוי בשיעורים בהדלקת נר גדול במקום קטן, ולכן אין חובה לכבות הנר לא בשבת ולא במוצ"ש. והאבנ"ז חזר ודחה השגתו דכיבוי ע"י נכרי בשבת הוא שבות ואין היתר לעבור על שבות בכה"ג, וכיון שאסור לו לכבות ע"י נכרי נמצא

תינוק כהן שנולד בבית חולים אם יש חיוב להוציאו מיד משום טומאת כהנים

תינוק כהן שנולד בבית חולים, דנו פוסקי זמנינו האם יש חיוב להוציאו בהקדם האפשרי (כשאינן בדבר חשש סכנה ופקו"נ) משום טומאת מת המצויה ברוב בתי החולים (הן ע"י מתים והן ע"י נפלים והן ע"י כריתת אברים), או שאפשר להשאירו בבית החולים כמה ימים כפי הרגילות. והוראת רוב פוסקי זמנינו דאף שרצוי להוציא את התינוק משם בהקדם, מ"מ אין בזה חיוב מעיקר הדין, משום דקי"ל קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווים להפרישו, ורק ספיה בידיים אסורה, וה"ה לגבי טומאת כהנים כתב המשנ"ב (סי' שמ"ג סק"ג) דיש איסור דאורייתא להכניס תינוק כהן לבית שיש בו טומאת מת משום איסור ספיה בידיים, אבל תינוק כהן הנמצא שם אין חיוב להוציאו כדי להפרישו מן האיסור, ועל כן תינוק הנמצא בבית החולים אין חיוב להוציאו משם לפי שאין כאן ספיה בידיים, [עיי' שו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' ק"ב סקי"א) שבט הלוי (ח"ב סי' ר"ה וחו"ו סי' קע"ה) חוט שני (שבת ח"ד עמ' רצ"א) שלחן שלמה (סי' שמ"ג סק"א) להורות נתן (חט"ז סי' ע') תשובות והנהגות (ח"ד סי' רס"א) תורת היולדת (פ"ז ועוד)].

אולם שמעתי מגיסי הגר"ר נחום דסלר שליט"א ששמע פעמים רבות ממרן הגר"ד לנדו שליט"א שנוקט בפשיטות מצד הסברא דחייבת האם להוציאו מדאורייתא בהקדם האפשרי (כל שאין חשש פקו"נ) וכל רגע שאינה מוציא את התינוק היא עוברת למפרע באיסור דאורייתא של ספיה על מה שהכניסו לשם קודם הלידה, והוא ע"פ המבואר במשנ"ב (שם) דאשת כהן הנכנסת ללדת במקום שיש בו טומאת מת באופן שאין בזה פקו"נ (כגון שיכולה ללדת במקום אחר), הרי היא עוברת באיסור ספיה דאורייתא, אלא שכתב המשנ"ב בשם הרוקח דהדבר מותר משום ספק ספיקא, ספק שמא העובר נקבה ואפי' אם הוא זכר ספק שמא הוא נפל. [ולפי"ז כתבו רבים מפוסקי זמנינו דאם ידוע ע"י בדיקות שהעובר הוא זכר אסור לה הכנס ללדת בבית חולים שיש בו טומאת מת אם יש לה אפשרות ללדת במקום אחר]. וא"כ לאחר שנולד זכר בר קיימא הרי נתברר למפרע שעברה באיסור ספיה דאורייתא, וא"כ עליה להציל עצמה מן האיסור ע"י הוצאת התינוק משם בהקדם האפשרי.

הניח קדרה על האש בשבת בהיתר של ספק ספיקא ואח"כ נתברר שיש בזה איסור

יסוד חידושו של הגרד"ל הוא, דאע"פ שבשעתו היה היתר גמור לאשה להכנס לבית החולים כדי ללדת שם משום ספק ספיקא, מ"מ לאחר שנפשטו הספקות נתברר שעברה על איסור ספיה כלפי כל רגע ורגע שהתינוק נמצא במקום הטומאה, ולכן עליה להציל עצמה למפרע מהמשך האיסור ע"י הוצאת התינוק משם, דאע"פ שאין חיוב להוציא תינוק שנכנס מעצמו למקום הטומאה, מ"מ מי שהכניס את התינוק בודאי עליו להוציאו כדי להציל עצמו מהאיסור שעבר בהכנסתו, כמו מי שנתן חתיכת נבילה לתינוק לאכול, דבודאי עליו לקחת ממנו את הנבילה קודם שיאכלנו כדי להציל עצמו מהאיסור ספיה בידיים שעבר במה שנתן לו את האיסור [כי הוא עובר על האיסור רק כשהקטן יאכל את הנבילה], ואפי' אם היה לו ספק ספיקא אם החתיכה היא נבילה ולכן היה מותר לו להאכיל את הקטן חתיכה זו, מ"מ אם נתברר שהחתיכה היא נבילה קודם שאכלו הקטן, נמצא שהוא עובר על האיסור אם יאכלנו הקטן ועליו להציל עצמו מן האיסור. וכן יש לדמותו למי שהניח קדרה על האש בשבת בהיתר של ספק ספיקא (כגון להחזיר קדרה על האש שיש בה ב' ספקות, ספק מבושלת כל צרכה או רק כמאכל

הרי היא מטמאתו בידיים, [ואף שיש לה היתר של פיקו"נ בהחזרתו לביה"ח מ"מ בהוצאתו מקודם הרי זה בגדר מכניס עצמו לפיקו"נ דאסור שלא לצורך מצוה].

וכן תינוק כהן שהגיע יום המילה באופן שעליו לשוב לאחר המילה לביה"ח לצורך מעקב וכדו' ראוי שלא להוציאו משטח ביה"ח למקום המילה מהטעם הנ"ל אלא לערוך לו ברית מילה בתוך ביה"ח, אבל בעצם שהותו שם אין איסור מעיקר הדין כיון שאין בזה ספיה בידיים.

¹ אולם יש פעמים שיש ספיה בידיים, כגון באופן שמוציאים אותו מהמחלקה הסגורה לפרוזדור (שע"פ רוב טומאת המת מתפשטת לשם מדין סוף טומאה לצאת), ולכן יש לאם ולחברותיה להיזהר שלא לפתוח את דלת התינוקיה או להוציא את התינוק הכהן משם שלא לצורך האכלתו (דהוי בגדר פיקו"נ) אם אין שם דלתות כפולות או דלת נוספת סגורה בכניסה למחלקה (הערת השואל בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' קע"ה בשם הגרש"א זצ"ל וכ"ה בחוט שני ח"ד עמ' רצ"א ועוד), וכן אין לה להוציאו לחצר או למרפסת כי אז כשהיא מחזירתו אל תחת גג ביה"ח

(מצוה ע"ב) וחזו"א (דמאי סי' ד' סקכ"א) לענין מי שהקדים המאוחר למוקדם בהפרשת תרו"מ, והאריך בזה הגרד"ל שליט"א בספרו זכר דבר (סי' ג') וזכר טוב (סי' ט' אות י"ג). אך יש אחרונים שנקטו דאין חיוב לעקור את העבירה למפרע, עיי' תומים (סי' ע"ג סק"ו) ועוד, ונתבאר במק"א. ולפ"ז יש להסתפק איך הדין אם עבר על הנדר בהיתר פקו"נ, אם גם בכה"ג עליו לעקור את האיסור למפרע.

ואמר מו"ר זצ"ל דבאופן הרגיל אין מקום להסתפק בזה, דהנה מבואר בש"ך (י"ד סי' רל"ח סק"ה) דמי שצריך לעבור על נדר במקום פקו"נ עליו להשאל על הנדר תחלה, וא"כ מסתבר דאף אם אינו יכול להשאל על הנדר קודם האכילה עליו לאכול ע"ד להשאל ע"ז, כיון שלד' הרמב"ן והרשב"א שהביא השעה"מ (פ"ו משבועות הי"ח) אין איסור לעבור על נדר כשבדעתו להשאל עליו, וא"כ בודאי מחויב מדינא להשאל על הנדר אח"כ. ע"כ שמעתי ממו"ר זצ"ל. וכוונתו נראה דאם אכל ע"ד להשאל, אם ימלך ולא ישאל על הנדר עבר למפרע על האיסור כיון שלא היה לו היתר של פקו"נ הואיל ואכל בהיתר ולא היה צורך מצד הפקו"נ להתיר לו לעבור על הנדר.

ולכא' נראה דגם אם לא אכל ע"ד להשאל הדין כן, דכל שיכול להשאל על הנדר אין הפקו"נ מתיר לו לעבור על הנדר באיסור, אולם עדיין יש מקום להסתפק באופן שלא היתה אפשרות מעיקרא להשאל על הנדר ורק אח"כ נתחדשה האפשרות להשאל על הנדר, ונמצא דבשעתו התיר לו הפקו"נ את האיסור נדר, האם גם בכה"ג אמרינן דאם אח"כ יש לו אפשרות לעקור את העבירה למפרע מחויב לעשות כן, או דכיון שעבר עליו בהיתר גמור אינו מחויב לעוקרו.

ובספרו בני ראם (סי' פ"ח) פשט מו"ר זצ"ל ספק זה מכח דברי האבנ"ז והחלקת יואב הנ"ל דחייב להשאל על הנדר בכל גווני אע"פ שעבר עליו בהיתר גמור משום פקו"נ, ואם לא עשה כן עבר למפרע על איסור נדר.

ובביאור הדברים שמעתי ממו"ר דיש לחקור אם החיוב לעקור עבירה למפרע הוא חיוב כללי מסברא דמוטל על האדם להשתדל שלא יהיו לו עבירות [ואולי הוא בכלל המ"ע דתשובה, או מכלל מצות יראת ה']], או דהוי זה מכלל כל איסור ואיסור, דכשאסרה תורה על האדם לעבור על נדר נכלל בזה דמוטל עליו שלא יהא לו עוון של חילול נדר, וקודם המעשה הלאו אוסרו על המעשה ולאחר המעשה הלאו מחייבו לעקור המעשה, וכן משמע מדברי הגרע"א הנ"ל, דהחובה להשאל על התרומה הוא בכלל 'ולא ישאו עליו חטא' האמור בפרשת תרומה ע"ש. [והארכנו טובא בחקירה זו בקונטרס בענין חיוב תיקון איסור למפרע]. והנה כשעבר על הנדר במקום פקו"נ באופן שלא היה בידו להשאל על הנדר הרי אין לו שום עבירה ובודאי אין מקום לדון לחייבו משום תשובה או חיוב כללי שלא יהיו לו עבירות, אך הצד לחייבו הוא אם נימא דנכלל זאת בלאו גופיה, דכיון שאם ישאל על השבועה לא עבר על הלאו כלל אין לו היתר מצד הפקו"נ שיהא לו עבירה זו של חילול השבועה ועל כן מחויב מכל הלאו להישאל על שבועתו. וכמדומה דזהו ג"כ סברת הגרד"ל שליט"א שנתבארה לעיל.

חילוק בין אם בידו למנוע האיסור קודם שנעשה לבין אם בידו רק לעקור את האיסור למפרע

והנה מסברא יש מקום לדון בדברי מו"ר זצ"ל, דדברי האבנ"ז והחלקת יואב הם רק באופן שתוצאת האיסור טרם נעשתה, כמו באופנים הנ"ל שבידו עתה למנוע את הבערת האש או את הטומאה דלהבא, אבל אם כבר נעשה האיסור אלא שבידו לעוקרו למפרע כמו להשאל על הנדר שכבר עבר עליו, אין הכרח דיש חיוב לעקור את האיסור למפרע באופן שנעשה בהיתר של פקו"נ, והצעת חילוק זה קמי מרן הגרד"ל שליט"א והשיב שלדעתו אין חילוק ובכל האופנים עובר למפרע, דיסוד הסברא בזה הוא דאדם אחראי על מעשיו מתחילה ועד סוף כמו שנתבאר.

הניח קדירה על האש בשבת בשוגג ונמנע מלסלקה מהאש במזיד

ויש להביא ראיה נפלאה לעיקר היסוד, דהנה מבואר בגמ' (כתובות לג.) דאם עדים זוממין היו צריכים התראה היה מועיל בהם התראה לאחר העדות, שמתרים בהם לחזור בהם מהעדות, [ומבואר שם

שלא עבר שום איסור כיון שבשעתו הדליק לצורך פקו"נ ע"ש.

ומדברי שניהם מבואר שנקטו בפשיטות דאע"פ שמעשה ההדלקה נעשה בהיתר לצורך פקו"נ, מ"מ אם יכול אח"כ למעט את האיסור ע"י כיבוי הנר לאחר שפסק צורך הפקו"נ מחויב בכך ואם לא יעשה כן יעבור למפרע על איסור מבעיר.

הניח קדירה על האש בשבת לצורך חולה והבריא החולה האם חייב לסלק הקדירה מהאש

והנה נחלקו חכמי זמנינו מה דינו של מי שהניח קדרת בשר על האש בשבת לצורך חולה מסוכן וקודם שנתבשל הבריא החולה או מת או הביאו לו בשר מבושל ממקום אחר, האם חייב לסלק הקדירה מעל האש כדי שלא יתבשל, או דהואיל והניח בהיתר הרי זה כהניח הקדירה על האש בערב שבת דאין איסור שתתבשל בשבת. ונאמרו כמה טעמים לדון לחייבו לסלק את הקדירה ונתבאר במק"א.

ובספר צפוני דודי (סי' ק"ט) כתב בשם הגר"א גנחובסקי זצ"ל דלפ"ד האבנ"ז והחלקת יואב הנ"ל עולה דמחויב לסלקו, כי מעיקרא לא הותרה לו הנחת הקדירה על האש אלא למצב שיהא בכך צורך הפקו"נ.

וכן הובא בגליון חדוותא דאורייתא (שבת ב' תש"פ) ובספר עזרת אליעזר (סי' ש"ח) בשם הגרד"ל שליט"א דפשוט דחייב לסלקו מע"ג האש ואם לא יסלקנו מסתבר דחייב חטאת, והוי כזורק חץ לצורך פקו"נ ובידו לעצרו וקודם שפגע החץ פסק הפקו"נ דודאי מחויב לעצרו, והרי זה דומה לגוי שכפאו להניח קדירה על האש וקודם שנתבשל הלך הגוי דפשוט כביעתא בכותחא דחייב להסיר הקדירה מהאש, [והוסיף דא"ז ענין לנידון אם פקו"נ בשבת הוא בגדר דחויא או הותרה], עכת"ד.

וזהו יסוד חידושו הנ"ל של הגרד"ל שליט"א לגבי תינוק כהן שנולד בבית החולים שיש בו טומאת מת, דהאם חייבת להוציאו משם ברגע שאין צורך פקו"נ שישאר שם, ואע"פ שקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, מ"מ כאן האיסור הוא למפרע במה שנכנסה עמו ללדת שם, והרי זה נחשב כספיה בידים כמו שנתבאר.

אדם הוא מתלי תלי וקאי כל ימי חייו

והוסיף הגרד"ל שליט"א שיש לו כמה ראיות ליסוד זה דאדם הוא מתלי תלי וקאי כל ימי חייו (וציין לתוס' כתובות כז. ע"ש היטב), ולכן אף אם בשעת מעשה היה לו היתר גמור על עצם המעשה, כל שבידו אח"כ לעקור למפרע את המעשה הרי הוא מחויב בכך, כי מעיקרא לא הותר לו אלא למצב שלא יהא בידו לעקור את האיסור למפרע, ולכן אם לא יעקור את האיסור אח"כ יעבור למפרע על המעשה איסור שעשה בתחלה אע"פ שבשעת מעשה היה זה בהיתר גמור ולא היתה לו שום אפשרות אחרת, כי כך היא המידה, דאדם אחראי על מעשיו בהווה ובעבר כל עוד נשמת רוח חיים באפיו, (ואמנם פשוט שאם לא יעשה כן הרי המרידה והמזידות היא עתה ולא למפרע, אבל מ"מ מעשה האיסור עצמו הוא המעשה הראשון למפרע ומתחייב ע"ז סקילה ומלקות, והרי זה כמו מי שאכל חצי כזית נבילה בהיתר לד' ר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה ואח"כ נמלך לאכול עוד חצי כזית דחייב מלקות אע"פ שהמזידות היא רק בחצי השני, כי ידע מעיקרא דאסור לו לאכול כזית שלם), עכת"ד. [כל האמור הוא לפי הבנתי עפ"מ ששמעתי מגיסי שליט"א בשמו, ואם טעיתי עמי תלין משוגתי].

עבר על נדר לצורך פקו"נ האם מחויב להשאל עליו

ועד"ז שמעתי ממו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל לחקור איך הדין באופן שאדם עבר על נדר משום פקו"נ, האם מחויב להשאל ע"ז כדי לתקן את האיסור, והוא ע"פ מה שנקט בפשיטות באבנ"ז (י"ד סי' ש"ח) דמי שעבר על הנדר באיסור חייב להשאל על הנדר כדי לעקור את האיסור למפרע, [ולא די בכך שעשה תשובה על העבירה עם כל גדרי התשובה, דכיון שבידו לעקור גוף מעשה העבירה מחויב בכך], וכן נקטו הרבה אחרונים בכמה דוכתי דמי שעבר עבירה ובידו עתה לעקור את העבירה למפרע מחויב לעשות כן, עיי' בדברי הגרע"א (קידושין מ:). דהמפריש מן הרע על היפה חייב להשאל על ההפרשה כדי לתקן את הלאו למפרע, וביאר עפ"ז כוונת התוס' שם שכתבו דהמפריש מן הרע על היפה חוטא ב' חטאות, אחת בגוף המעשה והשנית במה שאינו נשאל על התרומה. וכ"כ במנ"ח

במקום שיש בו טומאת מת, דהנה הא"ר (סי' שי"א סק"ד) הביא דעת הרוקח דאשת כהן מעוברת מותרת להכנס ללדת באהל המת משום ספק ספיקא שמא הוא נקבה ושמא הוא נפל, וכתב הא"ר בזה"ל; 'כתב בהגה"ה ספר בית הלל (יר"ד סי' שע"א סק"א) על הרוקח הנ"ל, נשמע מיניה דקטן מיד כשיוצא לאויר העולם צריכין להוציאו מאהל המת, אבל לא ראיתי נוהגין להוציא קטן שאינו בר דעת, והאריך בטעמו עי"ש (שחידש דמותו מפני כבוד הבריות של אמו דכסיפא לה מילתא לטלטלו למקום אחר דכל כבודה בת מלך פנימה), ולי נראה דהרוקח ליכנס קאמר דאסור אבל להוציא כל שאינו בר הבנה א"צ וכן משמע במג"א (סי' שמ"ג סק"ב) עכ"ל, ושם במג"א משמע דהיתר הוא משום דא"ז ספיה בידיים. הרי להדיא כדברי רוב פוסקי זמנינו דאינו עובר על איסור ספיה בידיים בכה"ג.

ספיה במקום פקו"נ נחשבת ספיית היתר או ספיית איסור

אך נראה דיש מקום לומר דנידון זה חלוק מכל האופנים שנתבארו לעיל שאדם מתחייב למפרע על המעשה הראשון, משום דהכא באיסור ספיה קיימין, ויש לחקור בגדר איסור ספיה במקום פקו"נ, אם יש כאן מעשה איסור אלא שהותר משום פקו"נ, או דאין כאן מעשה איסור כלל וכלל, והרי זה דומה לאיסור לפני עיור, דפשוט דהמושיט נבילה לחולה מסוכן הזקוק לאוכלו משום פקו"נ אין כאן מעשה איסור כלל וכלל, דהא לא נתן לו מכשול, וא"ז בגדר איסור שהותר משום פקו"נ, וה"נ באיסור ספיה לקטן י"ל דבמקום פקו"נ אין כאן איסור כלל, ונפ"מ כגון קטן הזקוק לאכול נבלה משום פקו"נ, האם נימא דאם יכול לאכול בעצמו אין לגדול להאכילו כדי להימנע מאיסור ספיה מדין הקל הקל תחלה, או דכה"ג אין כאן כלל ספיית איסור אלא ספיית היתר, הואיל והדבר מותר משום פקו"נ, והארכנו טובא בענין זה במק"א.

ומעתה להצד דבמקום פקו"נ אין כלל איסור ספיה, דספיית היתר הוא ולא ספיית איסור, לפ"ז יש מקום לומר דגם אם יפסוק אח"כ צורך הפקו"נ אין כאן ספיית איסור למפרע, ויש להתבונן בזה.

פתיחת דלת מחלקת תינוקות כשיש בה תינוק כהן

עוד יש לדון בזה, דהנה ע"פ רוב אין התינוק נמצא ברציפות במקום הטומאה, שהרי סוגרים את הדלתות של מחלקת התינוקות, אלא שאנשים פותחים את הדלתות פעמים רבות כדי להכנס ולצאת, ונמצא שברגע שנסגרה הדלת בפעם הראשונה לאחר לידת התינוק נגמר מעשה הספיה של האם שהכניסה את התינוק לשם, והאנשים הפותחים את הדלתות הם המטמאים את התינוק מכאן ואילך. אך אפשר דלענין איסור ספיה אין מתחשבים בזה, דהא איסור ספיה הוא גם כשמניח איסור לפני הקטן והקטן אוכלו בעצמו ולא רק כשמאכילו בידיים, ולכן י"ל דכל שמביא את הקטן למקום שלפי הרגילות הוא עומד להטמא שם הרי זה נכלל באיסור ספיה, וצ"ע בזה.

אלא דבאופן זה בלא"ה ראוי להוציא משם את התינוק בהקדם האפשרי, כדי שלא להכשיל את האנשים הנכנסים ויוצאים באיסור מטמא כהן דאורייתא, וכן כתבו הגרש"א והגר"ק זצ"ל ועוד (המובאים לעיל בתחילת הדברים).

בגמ' דמהני רק בתוכ"ד כי לאחר כ"ד אינם יכולים לחזור בהם, אבל אילו היו יכולים לחזור בהם לאחר כ"ד היה מועיל התראה גם לאחר זמן, ע"ש ברש"י, ומבואר דמהני התראה גם לאחר המעשה כל היכא דלא נעשה עדיין התוצאה של המעשה. ותמהו האחרונים דהא לא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, וא"כ איך תועיל התראה לאחר המעשה לחייב מיתה עדים שהעידו עדות שקר בשוגג?

וכן מצאנו בירושלמי (פ"ק דשבת ה"י לפי' קרבן העדה שם) דאם אחד הניח קדרה על האש בשבת והתרו בו לאחר ההנחה שיסלק את התבשיל מהאש קודם שיתבשל חייב סקילה, וכן מבואר בריטב"א (שבת ד), וכן משמע לפו"ר מדברי התוס' (שם ד"ה קודם) לפי' המהר"ם. וגם בזה צ"ע דהא לא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, ואיך יתחייב סקילה על מעשה שנעשה בשוגג.

ובפשוטו מבואר מכל זה חידוש עצום ונפלא, דהעושה מעשה עבירה בשוגג ואח"כ בידו לבטל את המעשה ונמנע מלבטלו במזיד דינו כמזיד וחייב מיתה ומלקות, אע"פ שהחייב הוא על המעשה הראשון שנעשה בשוגג. והנה בספר הערות להגר"ש"א (יומא ע"ד): כתב דלא יתכן לומר כן, ולא יעלה על הדעת דמי שהניח קדרה ע"ג האש בשבת בשוגג ואח"כ נודע לו קודם שנתבשל ולא סילקו במזיד חייב סקילה, דהא אין כאן מלאכה מחודשת שעובר במה שנמנע מלסלק את הקדירה מהאש, אך מדברי הירושלמי מוכח לכאן דחייב סקילה בכה"ג, והוא דבר פלא.

ובחידושי הגר"ש בכתובות שם תמה עד מאד על הדבר, והאריך לבאר באופן מחודש דב' דינים יש בהתראה, להבחין בין שוגג למזיד, ולהתיר עצמו למיתה, והסוגיא שם דנה רק לגבי הדין השני של ההתראה ע"ש בכל דבריו, אולם אין בדבריו ישוב לדברי הירושלמי הנ"ל לגבי ביטול. ועי' בספר משנת המועדים (ימים נוראים עמ' ס' ופסח עמ' י"ז) מה שהביא עוד בזה.

ונראה דיש מכאן ראייה ליסוד האמור, דאדם שעשה מעשה עבירה ובידו לבטלו, הרי הוא אחראי על מעשיו, ואם לא יבטלנו הרי הוא נתבע על המעשה הראשון, וכן שמעתי מהגר"נ נבנצל שליט"א בשם מרן הגר"ד לנדו שליט"א שהעלה מזה לניד"ד, דה"ה אם היה היתר גמור בשעת המעשה ונעשה איסור לאחר המעשה בשעה שבידו לבטל את המעשה הרי זה מתחייב. וביאור הדבר, דאין חילוק באזהרת הלאו בין קודם העבירה לבין לאחר העבירה, דהאדם מזהר שלא יארע התוצאה של העבירה על ידו, וכל היכא שבידו לבטל את המעשה קודם שנעשה התוצאה של העבירה הרי זה מצווה על כך מצד גוף האיסור ולא משום חיוב חדש של תיקון העבירה בלבד כמו שנתבאר. [אמנם עדיין יש חידוש רב בסוגיא שם דאף אם עשה את עיקר המעשה בשוגג הרי הוא חייב סקילה אם היה מזיד לבסוף בהימנעות מביטול המעשה, ומ"מ נראה פשוט דלגבי עקירת נדר אם עבר על הנדר בשוגג ואח"כ נמנע מלהשאל עליו במזיד אינו חייב מלקות, דשם כבר נגמרה העבירה מתחילה בשוגג, ורק באופן שעדיין לא נגמרה העבירה והוא יכול לבטלה במזיד מוכח מהסוגיא שם דחייב סקילה].

ראיה דא"צ להוציא את התינוק הכהן ממקום הטומאה

אולם מצאתי ראייה שלא כדברי הגר"ל לגבי אשת כהן שילדה

² ועי' מ"מ (פ"א מאיסור"ב ה"ג) וכס"מ (פ"ב מסנהדרין ה"ב) שהעלו מדברי הרמב"ם דלכו"ע טעם ההתראה הוא כדי להבחין בין שוגג למזיד, ופולגת ריב"ר וחכמים (מכות ט:). אם חבר צריך התראה הוא רק אם

צריך לחוש בחבר שמא הוא שוגג כמבואר ברמב"ם שם, וכן נראה מדברי רש"י (סנהדרין מ:). שביאר דכרת א"צ התראה כי קמי שמיא גליא אם הוא מזיד או שוגג.